

Učiteljski Tovariš

Stanovsko političko glasilo UJU — Poverjenišvo Ljubljana.

Uredništvo in uprava: Ljubljana, Francišanska ulica 6/1. Rokopisov ne vračamo. Nefrankiranih pism ne sprejemamo. Izhaja vsak četrtek. Naročnina letno 60 Din. Za izjemstvo 80 Din. Člani pov. UJU plačajo list s članstvom. Oglašje po ceniku in dogovoru. Dvoletni poseba. Pošt. čeh. št. 11.157. Telefon 3112.

Odkrita beseda.

Dasi se je nervoznost polotila v zadnjem času vseh vrst državnega uradništva, je ta v vrstah učiteljstva še menda največja.

In kako ne, saj živi učiteljstvo v skrajno težkih razmerah. Upalo je, da ga iz teže situacije reši zakon o narodnih šolah s tem, da mu prinese tudi materialno izboljšanje. Razočaranje pa je prišlo, ko so dobili šolski upravitelji in učitelji, ki so imeli naravno stanovanje, po objavi novega šolskega zakona manj prejemkov, kakor so jih imeli prej. Še težje je bil položaj, ko je bila s prvim junijem odtrgana vsemu učiteljstvu v državi državna stanarina in to za dva meseca nazaj in za junij, tako da je učiteljstvo dobilo v tem mesecu do 450 Din manjšo plačo nego druge mesece. Občine se pa niso zganile, da bi pričele plačevati stanarino, ki jim jo je predpisal zakon in učiteljstvo ni dobilo ne državne in ne občinske stanarine.

Znatno del ostalega državnega uradništva je dobil specialne doklade, s katerimi mu je bilo materialno stanje izboljšano. Učiteljstvo ni bilo deležno tega izboljšanja s svojim specialnim zakonom, ampak čaka še vedno, da se to zgodi z revizijo uradniškega zakona.

Mnogo vprašanj je ostalo vzkjub zakonu o narodnih šolah še nerešenih in se tudi zakonite določbe ne dajo izvesti, dokler ne izide pravilnik k zakonu o narodnih šolah, ki bo izvršilni predpis k poedinim zakonskim določbam.

Čas, v katerem živimo, je velik in polozaj učiteljstva je res težak.

Z mirno vestjo pa lahko rečemo, da se je organizacija v polni meri zavedala velike dobe v kateri živimo in da je sistematično delala in storila vse, da se vsa vprašanja, ki se rešujejo, rešijo za učiteljstvo in za šolo vsaj kolikor je bilo mogoče ugodno. Organizacija ni zamudila nobene prilike, da bi ne opozorila merodajne faktorje na težnje in zahteve učiteljstva in na potrebe šolstva.

Več storiti ne more in drugih sredstev na razpolago nima!

V težkih položajih pa se najbolj lahko pretehta tudi poedince in cele skupine, v kolikor so na svojem mestu in v koliko se zavedajo dobe v kateri živimo. Njih zrelost se razbere iz njih dejanj. Najtipičnejši znak današnje dobe je ta, da se ne razglablja o vzrokih poedinih pojavov, da se ne išče pravih vzrokov poedinim uspehom in neuspelih, ampak se obmetava in s senzacijami skuša begati ljudi v prvi vrsti napram onim, ki so jim najbližji in se najbolj trudijo, da bi izboljšali stanje in da bi koristili učiteljskemu stanu in šolstvu.

Nekritičnost je tipičen znak današnje dobe. Kritike in resolucije se iznašajo brez navajanja vsekakih argumentov; ne odločajo več argumenti, temveč agresivnost in drznost poedincev. Od časa do časa se širijo med članstvom razne vesti in čisto tako fantastične, da se takoj na prvi pogled vidi njih neistinost. Lansirane so pa tudi take vesti, ki na prvi pogled izgledajo resnične, a se šele pozneje izkažejo brez vsake podlage.

Stvarna pojasnila sicer razbijejo za hip dvome in sumničnja, a članstvo še v veliki meri rado naseda »šlagerjem«, ki se razširjajo ob nenavzočnosti prizadetih.

Voditelji po nekaterih društvih tudi ne puste, da bi članstvo čulo drugo plat zvona. Sami izpadajo, zastopnikov poverjenstva pa namenoma ne vabijo na zborovanja, da bi bilo članstvo le enostrano, po njihovem informirano. Zavarujejo se celo s sklepom društva, da naj poverjenišvo ne pošilja svojih zastopnikov na društvena zborovanja, ako jih društvo samo ne povabi.

Ni čuda in ni težko v tako enostrani atmosferi pripraviti potem članstvo celo do sklepov za izstop društva iz organizacije.

Lahko je begati, lahko je razbijati, težje je paziti, da se ohrani vsaka dobrina za šolo in stan, ki morda hipno ne koristi osebnim ambicijam poedincev in ne predstavlja materialne dobrine; težje je boriti se za vsako ped pravico, katerih važnosti se bodo zavedali poedinci šele čez čas ter bodo šele čez čas videli, v kako važni in resni dobi smo živeli.

Najžalostnejši pojav današnje dobe pa je, da tiči v mnogih slučajih za vsemi onimi, ki danes kriče proti organizaciji edini vzrok — ker jim ni bilo ugodeno službeno v eni

ali drugi osebni zadevi. Krivdo nosi seveda na podlagi vse nekritičnosti vselej in vsikdar edino — organizacija.

Tako tolčejo ti poedinci sami po sebi. Mesto opore zbog težkega položaja mečejo polena pod noge v najkritičnejšem času, bruhajo in spravljajo na dan vprašanja, ki so vse prej ko primerna in resna, ki so najčeste brez vsake stvarne podlage in vendar delajo umetne afere na podlagi njih.

Vzroke vsej nerviranosti smo navedli že v uvodu in prepričani smo, ko padejo ti vzroki, bo padel tudi dobršen del terena za vse one, ki begajo danes brez stvarne podlage, ki nastopajo brez argumentov in brez dokazov.

Vkljub vsem tem notranjim pojavom, ki niso bili ravno najprijetnejši za intenzivno pozitivno delo, je šla organizacija preko teh pretresljajev, vznemirjanj in sabotaže pozitivnega dela, da je rešila, kar se je rešiti dalo, da je ustvarila s svojo iniciativo, kar se je ustvariti dalo.

Pokazala bo lahko na ogromno pozitivno delo, ki ga je izvršila v pretečeni dobi in pokazala bo lahko na marsikateri uspeh, ki mu je položila temelje s svojim delom v sedanosti, a uspehi tega dela se bodo pokazali šele v bodočnosti.

Rezervni fond se zbira:

- a) iz v to določenega letnega prispevka,
- b) iz neporabljenih prispevkov izključenih in izstopivših članov (gl. odd. IV.!),
- c) iz vsega preostanka (čistega denarnega dobička) ob sklepu leta,
- č) iz morebitnih daril, nedvignjenih posmrtnin itd.

VII. Občni zbor.

Občni zbor se vrši vsako leto, tvorijo ga starši (plačniki) članov. Ta določa po odobrenju predloga in društvenem premoženju znesek za posmrtnino, odpravnino, članski mesečni in letni prispevek, društvenemu odboru pa daje za vse poslovanje potrebne smernice. Vsako tretje leto izvoli občni zbor društveni odbor, ki sestoji iz 5 odbornikov, 3 namestnikov in 3 računskih pregledovalcev. Za odbornike se voli starše (plačnike) članov ali druge pripadnike učiteljskega stanu.

VIII. Pripravljalni odbor.

Pripravljalni odbor — v katerega vstopijo tovariši(ice), ki se zanimajo za ta pokret — sestavi društvena pravila, prosi za oblastno potrjenje, skliče in vodi prvi redni občni zbor.

Splošne pripombe.

K tu priobčenima načrtoma (danes in v zadnji številki »Učit. Tovariša«) bi navedel še nekaj besed.

Prvi — načrt A — je precej obsežen in za upravnika na prvi pogled zlasti v prehodni dobi kompliciran, praksa bo pa pokazala čisto enostavno poslovanje. Za vzgled nam služi Učit. Samopomoč: Kolikor vplačam, toliko izplačam ali obratno. Res je, da bo mesečni prispevek pri visokem številu članov višji kot pri Učit. Samopomoči. Pozabiti ne smem, da izplačuje društvo za otroke posmrtnine in odpravnine. U. S. pa samo posmrtnine. Pri U. S. plačuješ članski prispevek 20 let, lahko tudi 50 let — do svoje smrti, pri Samopomoči za otroke je zavarovalna doba le 15 let. S polnoletnostjo (21. rojstni dan) prejme vsak član odpravnino, ki je v normalni dobi (čez l. 1940.) enaka posmrtnini. Pri 2000 članih znaša posmrtnina, oziroma odpravnina 10.000 Din. S takim zneskom v žepu bo dorasli mladenič stopil pogumno v življenje (službo), dorasla mladenka pa pridobila glavnik za lepo doto. V obeh slučajih bodo starši rešeni morečih skrbi in velikih žrtev za svoje otroke.

Drugi — načrt B — je prav priprost. Članski prispevek je nizek že v naprej določen znesek. Vsakdo lahko preračuna, koliko bo plačal v prvem letu in koliko za vsa zavarovalna doba. Ker so pa vplačila nizka, je tudi posmrtnina in odpravnina nizka (od 1800 do 2500 Din). Pa tudi ta znesek je ob smrti ali pri članovi polnoletnosti lepa dopora. Občni zbor, ki se vrši vsako leto, lahko zviša ali zniža vplačila in izplačila vse z ozirom na društveno imovino. Če bi se zadosten procent (vsaj 50%) vpisanih članov oglasilo za dvojni mesečni prispevek (à 16 Din), bi ti prejeli dvojni posmrtnino, oziroma odpravnino. Enoten članski prispevek ostane 8 Din, da vsak družinski glavnik zmore mesečno plačilo tudi za več otrok.

Samopomoč za otroke učiteljskih družin.

NACRT B.

I. Podpore.

Društvo izplačuje posmrtnine po 2000 dinarjev, odpravnine po 1800 Din. Člani, ki so že 5 let v društvu, dobe posmrtnine po 2500 Din, odpravnine po 2000 Din. Pri članih, ki so vstopili v društvo nad 15 let stari, velja za izplačilo enoletna karenčna doba. Nad 17 let stari priglašenci prejmejo kot člani le 2/3 odpravnino, pač pa celo posmrtnino.

II. Članske pristojbine.

Pristopnina znaša za otroke v starosti od 5 do 12 let 10 Din, od 13 do 20 let 20 Din. Članski prispevek za posmrtnino in odpravnino znaša 8 Din mesečno. Posebej prispevajo člani enkrat v letu za upravnino in rezervni fond, stvarne izdatke za tiskovine in poštne plače vsak član pri sprejemu; večino teh zneskov določi občni zbor. Če bi se med letom izplačalo na posmrtninah in odpravninah dedičem, oziroma članom, višji znesek, kakor so ga člani vplačali s članskim prispevkom, ima odbor pravico pobrati od članov še tolik prispevek, da se krije primanjkljaj v blagajni.

III. Člani.

Društvo sprejema za člane otroke učiteljskih družin v starosti od 5. do 17. leta, v prvih letih po ustanovitvi izjemoma tudi one v starosti od 17. do 20. leta. Za otroke se smatrajo: zakonski, nezakonski, pozakonski in osvobodjeni otroci ter pastorki in rejenci. V društvu jih zastopajo starši (plačniki).

IV. Sprejem in članske pravice.

Za sprejem v društvo se je pisмено priglasiti pri društvenem odboru s potrebnimi

rojstnimi podatki in z izjavo, kdo bo vplačeval članske prispevke ter kdo je prejemnik za posmrtnino. Član postane z dnem, ko ga je odbor sprejel. Pravico do posmrtnine dobi član po 6 mesečni karenčni dobi (izjemo glej v odd. I.). Izključeni ali izstopivši člani ne morejo zahtevati, da se jim vrnejo vplačani zneski; ti se — kolikor so neporabljeni — dodele rezervnemu fondu.

V. Članska vplačila.

Sprejemne pristojbine (gl. odd. II.) se plača s prijavo za sprejem, določeni mesečni prispevek pa do 10. vsakega meseca. Mesečni prispevek se lahko poravnava za več mesecev v naprej. To bo priporočljivo v začetku, ko društvo ne bo imelo večjega rezervnega fonda. Posebni letni prispevek (za rezervni fond, upravnino itd.) se poravnava v mesecu januarju, novi člani za tekoče leto ob sprejemu. Če umrje pravi plačnik (oče, mati, oče, mačeha) in otrokov varuh (vsled slabih gmotnih razmer zavarovančevih) ne more ali noče nadalje plačevati mesečnih članskih prispevkov, se član ne izključi iz društva. Z 21. dopolnjenim letom se mu izplača kot odpravnino vse vplačane mesečne prispevke (brez pristopnine in posebnih vplačil).

VI. Rezervni fond.

Rezervni fond se ustanovi za oporo društveni upravi, da lahko in takoj nakaže, oziroma izplača posmrtnino ali odpravnino, če tudi člani še niso vplačali za mesec dospeli članski prispevek, obenem pa služi vsakoletnemu občnemu zboru za merilo pri določevanju (zvišanju ali znižanju) zneska za posmrtnino ali odpravnino ter mesečnega članskega prispevka. Rezervni fond se sme uporabljati po navodilih in odobrenju občnega zbora.

vodja šole v Lenu na Pohorju, 2 leti v Novi cerkvi pri Ptuj, 6 let na okoliški šoli v Ptuj in kočno 14 let nadučitelj pri Sv. Lenartu v Slov. goricah. Tu se je udeleževal aktivno vsega narodnega, gospodarskega in kulturnega dela v trgu in okraju, sodeloval je v težkih narodnih borbah ter bil kot nacionalist tudi leta 1914. s pokojnim dr. Rosinom in mnogimi drugimi narodnjaki vred odpeljan v graške zapore, kjer so ga držali deset tednov, pripeljali zopet pod bajoneti v Maribor in ga oprostili tukaj šele po nekaj dnevih. Po prevratu so mu lenartski narodnjaki poverili gerentstvo občine Sv. Lenart, ki ga je vodil dve leti. Bil je delj časa tudi tajnik okrajnega zastopa, sodeloval je v glavni hranilnici in posojilnici. Leta 1920. je stopil v pokoj in se preselil v Maribor v svojo hišico Ob bregu 4, ki jo je kupil pred 15 leti.

Tudi kot upokojenec v Mariboru ni miroval. Videli smo, ga na vsakem nacionalnem in političnem zborovanju kot zavednega narodnjaka in ravno tako odločnega naprednjaka. Kratko: Zanimal se je za vse javno življenje in bil zato v mestu splošno znan. V svojih stanovskih krogih je bil zaradi svoje kolegialnosti visoko spoštovan in priljubljen, pri Sv. Lenartu tudi predsednik odnotnega okrajnega učiteljskega društva, v Mariboru pa mentor svojih tovarišev upokojencev, neprestani borec za pravice staroupokojencev, med katere je tudi on spadal.

In nekaj iz njegovih aktivnih let: Bil sem njegov naslednik na službenem mestu v Lenu na Pohorju, v kraju, ki je znan po odlično narodnem mišljenju občanov, po njihovem iskrenem, zvestem, vzglednem domoljubju, ki je sijalo kot dobrodelni žarek v

srca in prineslo luč in svetlobo v marsikatero narodno temoto in zasanpost. Veliko zaslugu na tem je imel gotovo naš Rado. Ugotovil sem, da mu ljudstvo ni bilo nevhvaležno, da ga je spoštovalo vse, staro in mlado; saj je bil naš Rado učitelj v pravem pomenu besede. Pri odhodu iz Lenha ga je imenovala občina častnim članom. V začetku avgusta 1929. je obhajal s svojimi tovariši maturanti iz letnika 1879. petdesetletnico brez hrušča in trušča na mirnem, intimnem sestanku, kjer sem v pozdrav jubilatov med drugim svojim tovarišem tudi čital sledeče besede našega visokocenjenega in spoštovanega pesnika in pisatelja, mojega rojaka g. Fr. Ks. Meška:

»In njih še spominjam se, ki jih poklica je pred časom vpognilo, zlomilo, položilo v grob. Kot mi so sejali prosvete sveto seme, v zanosu čakajoči prijaznejših dob. A doba lepa jim je v večnost ušla. In čutim: Ne bo predolgo, in pride tudi nam, in ta bo odšel in oni v svoj tihi hram.«

In prvi med vsemi si bil Ti! Da, da, nezabni moj tovariš Rado: Bil si mož, ki je bil do zadnjega diha svojega zvest svojemu Bogu, zvest svojemu kralju, zvest narodu svojemu. Narodne težnje si podpiral z veseljem in z vedno odprto roko, dramil si ljudstvo, pripravil pot svojim naslednikom, kakor je to vsakega pravega značaja sveta dolžnost. Tvoje narodno in versko prepričanje je bilo neomahljivo. Zastavljena beseda Ti je bila vselej sveta.

Končana je Tvoja pot, oj solzna, zadnja pot.

Zemlja je sprejela v svoje naročje, kar je njenega.

Zaprla so se grobna vrata in le angel miru bode stražil pred njimi.

S prisrčnimi besedami so se poslovili ob grobu od Tebe gg. prof. Škof, dr. Kronvogl, upokojeni okrožni sodnik iz Maribora, dr. Gorišek od Sv. Lenarta in tovariš šolski upravitelj Hren iz Studencev pri Mariboru, ki je govoril v srce segajoče. Pevski zbor je zapel dve žalostinki. Počivaj sladko, dragi tovariš in snivaj svoje spanje v tihem grobu, saj tukaj ni morilnega in strupenega vetra, tukaj kraljuje tihota in mir. Tukaj se Ti bo ohladilo Tvoje telo težkih življenskih bremen, tukaj bo mirovalo, nič Te ne bo dramilo. Prišel si, dragi tovariš do svojega smotira, prišel v varno zavetje, domov k Očetu svojemu. In tamkaj, pri njem tam gori nad zvezdami se zopet vidimo, kamor se je oziralo Tvoje oko tolikokrat.

»Saj križ nam sveti govori, da vid' mo se nad zvezdami.«

In ko tu nam upihne smrten veter luč življenja kaj ne, takrat se nam boš pokazal smehljaje in nas peljal, kjer sedaj bivaš.

Bodi Ti lahka svobodna jugoslovenska zemlja, katero si tako ljubil in ji žrtvoval svoje najboljše moči! Ločil si se, a spomin Tvoj živi med nami in ne ugasne nikoli. Rahlo naj Te zemlja krije, spavaj, dragi, mi sladko! Luč nebeška naj Ti sije, mir in pokoj naj Ti bo!

V Mariboru, junija 1930.

Srečko Majcen.

LISTEK.

Tovarišu Radu Kopicu v spomin.

V nadzvezdnih višavah je na povelje Najvišjega v noči od 30. na 31. majnika t. l. zašumel lahnih kril angel smrti, spustil se v tiho bolniško sobo upokojenega šolskega upravitelja Rada Kopicu v Mariboru, se dotaknil bolnika z belo roko, mu zatisnil trudne oči v sladki večni spanec ter odvedel v brzem vzletu njegovo dobro, zlato dušo k večnemu stvarniku v neminljivo življenje. Ni ga več med nami moža jeklene značajnosti, neprestane delavnosti, vzornega narodnjaka, zvestega prijatelja in tovariša. Še le nekaj dni pred njegovo smrtjo sva se srečala na ulici; v mesecu majniku je še sedel v krogu svojih tovarišev učiteljskih upokojencev na običajnem sestanku; še nedavno je živahno sodeloval na občnem zboru društva upokojencev kot njegov tajnik, ki se je neprestano zanimal za vsa vprašanja javnega življenja, zlasti za gospodarska. Kratko bolan nam je nenadoma preminul zadet od kapi, nam in svoji rodbini, dobri gospej Anici ter otrokom medicincu Radislavu, učiteljskinci Marici, gimnazijcu Lojzetu in učenki meščanske šole Anici. Ljubeeče roke so povile z najlepšimi cveticami krasne vence in šopke ter jih položile v zadnji pozdrav na mrtvaško krsto.

Rojen v Makolah leta 1858. je študiral naš Rado v Mariboru, bil 18 let učitelj in Stanovsko zavedni upravitelji(-ice) naročamo vse šolske potrebščine le potom Učit. gospodarske poslovalnice.